

Respekt för rättigheter?

– vad har hänt ett år senare

Funktionsrätt Sverige 3 december 2020

Text: Mia Ahlgren och Monica Klasén McGrath

Innehållsförteckning

Inledning	4
Sammanfattning	5
Regeringens svar på frågor från FN.....	6
Tematisk översikt av vad som hänt 2020	8
Tema lag och genomförande, artiklarna 1-5, 13 och 33	8
Tema tillgänglighet, artikel 9, 11 och 20	9
Tema självbestämmande, artikel 12 och 19	11
Tema barn, familj och utbildning, artikel 7, 23 och 24.....	12
Tema tvångsvård, suicid, våld, artiklarna 10 och 14-17	13
Tema hälsa, artiklarna 25, 26 och 30	14
Tema arbete och försörjning, artiklarna 27 och 28	15
Tema demokrati, medborgarskap och yttrandefrihet, artiklarna 18, 21 och 29	16
Tema medvetandegöra, statistik och intersektionalitet, artiklarna 6, 8, 22, 31 och 32	17
Nästa steg inför dialog med övervakningskommittén	19
Bilaga 1 Våra rekommendationer i kortversion Fel! Bokmärket är inte definierat.	

Inledning

I november 2020 hade 182 stater, inklusive EU, ratificerat FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning, funktionsrättskonventionen. Sveriges riksdag antog konventionen redan 2008.

I april 2014 fick Sverige rekommendationer från FN som stöd i arbetet med att fullgöra sina åtaganden. Den 22 oktober 2019 lämnade regeringen sin andra och tredje rapport till FN.

Den 3 december 2019 lanserade vi rapporten "Respekt för rättigheter?"¹ som utgör civilsamhällets granskning av hur Sverige efterlever FN:s funktionsrättskonvention. Rapporten togs fram i bred samverkan mellan organisationer som företräder rättighetsbärare – personer med funktionsnedsättning och organisationer för mänskliga rättigheter. I rapporten konstateras stora brister på en rad områden, men här finns också förslag till rekommendationer som riktar sig till regering, riksdag och beslutsfattare i regioner och kommuner.

Hela lanseringen påverkades av pandemin, men redan i mars startade vi en webinarieriserie² på olika teman kopplade till rapporten. I september lanserades en kampanjsida för rapporten www.respektforrattigheter.se. Syftet är att sprida kunskap om vårt arbete och om rapporten, om våra uppföljningar och nyheter samt skapa förutsättningar för alla som vill engagera sig i vårt arbete för funktionsrätt.

I november genomförde representanter för de organisationer som gjorde granskningen under 2019 en enklare uppföljning av vad som hänt under året. Pandemin innebär utmaningar för hela samhället, men för personer med funktionsnedsättningar har redan befintliga brister blottats och fördjupats.

¹ <https://funktionsratt.se/wp-content/uploads/2020/11/respekt-for-rattigheter-rapport.pdf>

² <https://funktionsratt.se/sidor-utanfor-menyn/webbinarier-om-rapporten-respekt-for-rattigheter/>

Sammanfattning

Rapporten innehåller en översiktlig genomgång av vad som har hänt under 2020 med de 134 rekommendationer som lyftes fram i rapporten Respekt för rättigheter. Den sammanfattande slutsatsen är att, med några få undantag, är bristen på **respekt för rättigheter** oförändrad, eller till och med försämrad, under 2020.

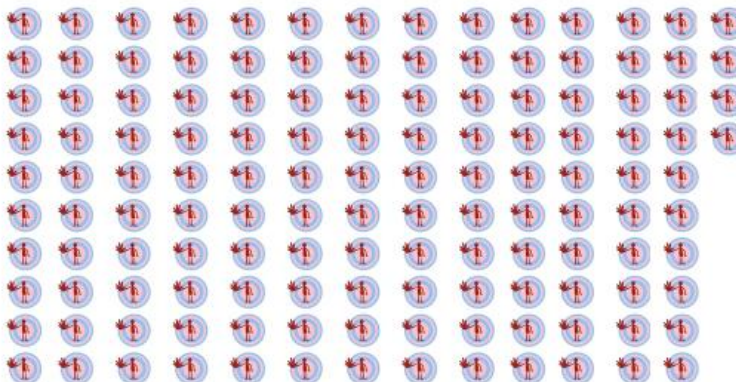
Året har givetvis präglats av Coronapandemin och på många rättighetsområden har redan existerande brister förvärrats. Pandemin har även utsatt samhällets digitala kriskommunikation för en prövning, där många individer har lämnats utanför. Organisationerna inom civilsamhället har som helhet klarat omställningen till digitala möten väl. Vi bedömer att det saknas argument för att pandemin skulle ha hindrat skyldighetsbärare från att aktivt involvera rättighetsbärare på ett meningsfullt sätt i beslutsprocesser.

Det mönster vi såg redan innan pandemin, nämligen att **rättighetsperspektivet saknas** när det gäller personer med funktionsnedsättning, består. Det görs begränsade insatser inom olika områden som angränsar till våra rekommendationer, men oftast utan att rättigheterna i konventionen får genomslag.

Vi saknar en strategi för funktionsrättspolitik. Beslutet om en MR-institution har tagits men inte verkställts, funktionsrättsrörelsen har inte aktivt involverats i hanteringen av den pågående pandemin, varken när det gäller behovet av tillgänglig information eller när det gäller analyser av riskgrupper, prioriteringar inom vården eller hanteringen av smittskydd. Detta trots att våra grupper tillhör de som löper störst risk att drabbas av smitta och ett allvarligt sjukdomsförlopp vid covid-19. Vi ser också en tydlig tillbakagång när det gäller tillgång till vård och omsorg, LSS-insatser, fungerande utbildning och ekonomisk trygghet.

På ett område ser vi en ljusning, det gäller vår rekommendation under artikel 31 som handlar om att utveckla rutiner för och inhämtning av statistik och indikatorer på området rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Myndigheten för delaktighet, MFD, och Specialpedagogiska skolmyndigheten, SPSM, har gemensamt tillskrivit regeringen med en hänvisning till vår rapport, och påpekat behovet av statistik och uppföljning när det gäller situationen för elever med funktionsnedsättning i skola och utbildning.

Rapporten har 134 rekommendationer

Vad har hänt under 2020?

- Inget har hänt 105
- Något har hänt 28
- Genomfört 0
- Försämring 1

På webinariet den 3 dec visades dessa två bilder för att illustrera hur genomförandet av våra rekommendationer ser ut ett år efter lanseringen av civilsamhällets granskning "Respekt för rättigheter".

Regeringens svar på frågor från FN

Övervakningskommittén för konventionen har ännu inte fastställt något datum för nästa dialog med Sverige. Många länder väntar på

att få träffa kommittén. Coronapandemin har bidragit till ytterligare förseningar eftersom inga dialoger har genomförts under 2020.

Regeringen skickade sin andra och tredje rapport till FN i oktober 2019³. Rapporten innehöll svar på frågor som FN-kommittén ställt. Ofta beskriver regeringen nuläget, utan att konkret besvara alla frågor. Det rör till exempel skydd mot hatbrott, förstärkningar av diskrimineringsskyddet och införande av stödjande beslutsfattande. På frågan om vad som gjort för att inkorporera funktionsrättskonventionen, är svaret att samla erfarenhet från tillämpningen av barnkonventionen.

När det gäller statistik, konstateras ofta att det saknas data, till exempel när det gäller våld mot barn med funktionsnedsättning. Data som finns när det gäller personlig assistans eller utsatthet för våld visar på en försämring. Uppgifter från Eurostat om starkt ökad risk för fattigdom för personer med funktionsnedsättning i Sverige finns inte med. Det saknas oftast beskrivning av planerade åtgärder.

Regeringen ägnar stort utrymme åt generella insatser för exempelvis jämställdhet, våld mot kvinnor och insatser för sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter, men endast en liten del rör specifikt kvinnor med funktionsnedsättning.

Myndigheten för delaktighet spelar en central roll för uppföljning. Det hävdas i rapporten att funktionsrättsorganisationer varit delaktiga i arbetet med att ändra uppföljningen, men kritiken om försämringar i systemet nämns inte. För att svara på FN:s frågor om aktiv involvering räknar regeringen upp ett antal mötestillfällen. Men ett möte är inte i sig tillräckligt för att leva upp till kraven på effektiv och meningsfull aktiv involvering av representanter för funktionsrättsorganisationer i beslut och övervakning i konventionen. Ett exempel på aktiv involvering som lyfts fram är processen för översättning av allmänna kommentarer. Dialogen i den processen har senare avbrutits av MFD.

3

<https://www.regeringen.se/4ada4e/globalassets/regeringen/dokument/socialdepartementet/funktionshinder/sveriges-sammanslagna-andra-och-tredje-rapport-till-fns-kommitte-for-konventionen-om-rattigheter-for-personer-med-funktionsnedsattning.pdf>

Tematisk översikt av vad som hänt 2020

Granskningen som ledde fram till rapporten Respekt för rättigheter genomfördes i 9 tematiska grupper som leddes av företrädare för olika organisationer i civilsamhället. Den tematiska översikten är en sammanfattning av vad som hänt under området för att se om några av våra rekommendationer har genomförts.

Tema lag och genomförande, artiklarna 1-5, 13 och 33

Inom ramen för temat lag och genomförande har vi samlat artiklarna om syftet med konventionen, definitioner, allmänna principer och åtaganden, jämlikhet och arbete mot diskriminering, tillgång till rättsväsende samt genomförande och övervakning. Artiklarna lägger grunden till att förstå och genomföra rättigheterna i konventionen. Vi ser att rättighetsperspektivet fortfarande saknas hos beslutsfattare, men att det möjligen kan ha ökat i civilsamhället efter spridning av rapporten.

I budgetpropositionen för 2021⁴ har regeringen avsatt medel för att inrätta en oberoende institution för mänskliga rättigheter. Men institutionens uppgift i övervakning av Funktionsrättskonventionen i enlighet med artikel 33 nämns inte. Vi väntar på lagrådsremissen som säkerställer resurser för övervakning och dessutom ger funktionsrättorganisationer den roll som krävs enligt konventionen.

I regeringens organisation av genomförande av konventionen har vi inte sett några signaler om att samla samordningen av mänskliga rättigheter under samma minister eller inrättandet av flera kontaktpunkter. Det är däremot en diskussion som pågår inom EU inför den kommande europeiska funktionsrättstrategin⁵.

Sverige saknar sedan 2017 en strategi och en plan för progressivt genomförande av rättigheterna, som bygger på en analys av luckor i lagstiftning och tillämpning, med siktet inställt på att rättigheter ska kunna utkrävas. Förslagen i Styrtredningen för funktionshinderpolitiken har fått kritik⁶. Det krävs en seriös och meningsfull dialog med funktionsrättsrörelsen i processen.

⁴ <https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/proposition/2020/09/prop.-2020211/>

⁵ https://www.european-inclusion-summit.eu/SharedDocs/Downloads/Webs/EIS/EN/AS/Declaration-EIS-2020.pdf?__blob=publicationFile&v=4

⁶ Se till exempel <https://funktionsratt.se/wp-content/uploads/2019/09/Remissvar-fr%C3%A5n-Funktionsr%C3%A4tt-Sverige->

Rörelsen har inte heller varit effektivt och meningsfullt involverad i processer för arbete med riktlinjer, metodstöd om dialog och uppföljning. Länsstyrelser har dock bjudit in oss som talare till flera regionala konferenser som genomförts kopplat till det uppdrag som går ut i mars om att stötta lokala handlingsplaner.

När det gäller att stärka skyddet mot diskriminering har vi sett aktivt arbete på antidiskrimineringsbyråer, men inga initiativ har tagits för att genomföra våra rekommendationer. DO informerar på sin webbplats att de inte längre tar emot anmälningar, utan att det handlar om att lämna "tips och klagomål" för den som upplever diskriminering⁷.

Vi ser heller inga åtgärder för att möta de generella bristerna för enskildas tillgång till rättvisa. Våra förslag om bland annat översyn av rättshjälp, rättsskydd och rättegångskostnadsregler är avgörande för individens förutsättningar att utkräva rättigheter.

Tema tillgänglighet, artikel 9, 11 och 20

Trots att riksdagen redan 2017 beslutade att universell utformning och borttagande av hinder för tillgänglighet är del av inriktningen för funktionshinderpolitiken, är det endast lagar och policies från EU som rör digitalisering, som utvecklas positivt. Organisationer har dock redan uttryckt oro för brister i transparens och tillsyn av webbtillgänglighetsdirektivet. Bristande kunskap om rättigheter, tillgänglighet och universell utformning visar sig i samband med utredningen om genomförande av Tillgänglighetsdirektivet.

De 80 miljoner som regeringen avsatte för innovation kopplat till universell utformning och som har förmedlats av Vinnova är förbrukade⁸. Forskningspropositionen som skulle komma 2020 har ännu inte kommit. I budgetpropositionen för 2021 anges en satsning på 23 miljoner för universell utformnings under

[p%C3%A5-Styrkraft-i-funktionshinderspolitiken-SOU2019_23.pdf](https://www.funktionsratt.se/wp-content/uploads/2019/11/Kompletterande-skrivelse-ang%C3%A5ende-styrkraft-i-funktionsr%C3%A4ttspolitik-november-2019.pdf) och <https://funktionsratt.se/wp-content/uploads/2019/11/Kompletterande-skrivelse-ang%C3%A5ende-styrkraft-i-funktionsr%C3%A4ttspolitik-november-2019.pdf>

⁷ <https://www.do.se/tips-och-klagomal/#samband-grund>

⁸ <https://www.vinnova.se/nyheter/2020/04/innovation-inom-universell-utformning-ska-starka-tillgangligheten-i-samhallet/>

Socialdepartementet⁹, men det är inga nya medel utan tas från ett anslag som minskas¹⁰.

I en rapport från projektet Rätt från början redovisas ett stort intresse, men en förvirring kring begreppet universell utformning. Regeringen bidrar till detta genom att använda begreppet på olika sätt i sin policy, trots att FN har tagit fram en allmän kommentar 2 som EU hänvisar till i tillgänglighetsdirektivet och i den europeiska standarden Tillgänglighet genom universell utformning, som är gratis på svenska.

Bristerna i kriskommunikation har blottlagts i samband med Coronapandemin. Rutiner saknas på myndigheter, för att nå alla, men förstärkt lagstiftning från EU kan på sikt bidra till förbättringar.

Det saknas en systematik för att genomföra kraven på tillgänglighet, och våra rekommendationer, när det gäller byggd miljö, kollektivtrafik och personlig rörlighet. Riv hinder – riktlinjer för tillgänglighet har tagits bort av MFD utan att ersättas¹¹. Förslagen i utredning och uppdrag om nya byggregler¹² pekar mot stora risker med fler brister i tillgänglighet som följd om endast övergripande funktionella krav om allmänna råd och sakkunniga tas bort samtidigt som främjande och stöd för genomförande saknas. Svenska sektorsmyndigheten deltar inte i standardisering på området.

Boverkets rapport från 2018¹³, om brister i kommunernas tillsyn av enkelt avhjälpna hinder har lett till ett nytt uppdrag från regeringen¹⁴ om vem som har ansvar för att åtgärda hindren. Förslagen om klagorätt för funktionsrättsorganisationer och tillsyn ingår inte i det nya uppdraget. Nya regler har införts i oktober 2020¹⁵ efter kritik från organisationer om tidigare försämringar bilstödet.

⁹ <https://www.regeringen.se/artiklar/2020/09/reformer-for-okad-valfard-och-trygghet-inom-funktionshinder/>

¹⁰ <https://www.esv.se/statsliggaren/regleringsbrev/?RBID=20286>
(regleringsbrev för 2021 har ej kommit ännu)

¹¹ <https://funktionsratt.se/wp-content/uploads/2019/11/Skrivelse-Riv-hindren-Tillg%C3%A4nglighet-oktober-2019.pdf>

¹² <https://www.boverket.se/sv/byggande/uppdrag/mojligheternas-byggregler/>

¹³ <https://www.boverket.se/sv/om-boverket/publicerat-av-boverket/publikationer/2018/analys-av-reglerna-om-enkelt-avhjalpta-hinder/>

¹⁴ <https://www.regeringen.se/regeringsuppdrag/2020/10/uppdrag-att-utreda-ansvaret-for-att-atgarda-enkelt-avhjalpta-hinder-mot-tillganglighet/>

¹⁵ <https://www.forsakringskassan.se/privatpers/funktionsnedsattning/battremojligheter-till-bilstod>

Tema självbestämmande, artikel 12 och 19

Att kunna bestämma själv över sitt liv är grundläggande och nödvändigt för att leva ett liv som andra och vara en del av samhällsgemenskapen.

Ställföreträdarutredningen har inte tydliga direktiv¹⁶ att ge förslag om att ersätta ställföreträdare med stödjande beslutsfattande. Många länder som ratificerat konventionen har tagit tag i kraven, men i Sverige är kunskapen låg, vilket visar sig också i regeringens svar på frågor från FN. En rapport om stödjande beslutsfattande från FUB förväntas bli klar vid årsskiftet.

Under året har allvarliga missförhållanden om inlåsning och våld på särskilda boenden uppmärksammas av SVT:s Uppdrag granskning. Det måste till kraftfulla åtgärder för att skydda och säkerställa ersättning till individer som utsätts för dessa människorättsbrott.

LSS utreds fortfarande, och trots stora protester har utredningen om översyn av insatser remitterats, med många svar från organisationer som förkastat förslagen¹⁷. Insatser som gjorts är avgränsade och ofta med fel fokus.

Höjningen av schablonen i assistansersättningen som gjordes efter många år, har av regeringen kallats rekordstor. Men många har påpekat att den precis räcker för att säkerställa tillräcklig kvalitet inom den personliga assistansen utifrån konventionens krav och samtidigt ge konkurrenskraftiga löner och arbetsvillkor¹⁸.

Personer inom den statliga assistansen minskar i antal och de i kommunal assistans ökar inte i samma takt, vilket leder till att färre får tillgång till rättigheten personlig assistans. Andelen personer med boende för vuxna och daglig verksamhet ökar i stadig takt sedan 2010¹⁹.

Projektet Artikel 19 som verktyg har fått in flera anmälningar om att kommuner försöker förmå personer att söka insatser de inte vill ha i gruppboenden, istället för att bevilja personlig assistans och andra

¹⁶ <https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/kommittedirektiv/2019/07/dir.-201944/>

¹⁷ <https://www.regeringen.se/remisser/2020/06/remissinstanser-sou-201888-lss-utredningen/>

¹⁸ <https://assistanskoll.se/TEMA-schablonbelopp.html>

¹⁹ <https://www.socialstyrelsen.se/statistik-och-data/statistik/statistikammen/personer-med-funktionsnedsattning/>

serviceformer kopplade till individen, i och utanför boende i ordinarie bostadsutbudet.

Riksdagens socialutskott har tagit ett initiativ och uppmanat regeringen att utreda statens helhetsansvar för personlig assistans²⁰.

Tema barn, familj och utbildning, artikel 7, 23 och 24

Det finns inga initiativ som på allvar tar tag i situationen för barn med funktionsnedsättning när det gäller psykisk ohälsa, utsatthet för mobbing, kränkningar och våld samt inkludering och rätt till utbildning.

När det gäller stöd till familjer med barn som har funktionsnedsättning finns också många brister, inte minst när det gäller likhet över landet vad gäller stöd.

Stora neddragningar inom LSS och försämringar i socialförsäkringen, bland annat när det gäller omvårdnadsbidraget, bidrar till att stödet till familjer där barn eller förälder har en funktionsnedsättning har försämrats.

Inom skolområdet pågår en rad utredningar, där vi ser potential till förbättringar bland annat när det gäller likvärdighet på skolområdet över landet och elevhälsa. En angelägen rekommendation att driva är borttagandet av skrivningarna i skollagen som gör det möjligt för kommuner att med hänvisning till organisatoriska och ekonomiska svårigheter avslå en elevs ansökan om skolplacering. Den stora utredningen om En likvärdig skola²¹ föreslår tyvärr inte att de skrivningarna tas bort, något som flera av våra medlemsförbund motsätter sig i sina remissvar.

Ett positivt initiativ i linje med våra rekommendationer är att skolmyndigheterna SPSM, Specialpedagogiska skolmyndigheten, och MFD, Myndigheten för delaktighet, nu driver på för behovet av statistik och uppföljning när det gäller situationen för elever med

²⁰ https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/arende/betankande/huvudmannaskap-for-personlig-assistans_H801SoU10?fbclid=IwAR3Uhb7mpLnhY6K_s81RrRRYBcZW6TMKijKGl_f0w5cI8OqVzol7IjSaxiNg

²¹ <https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/statens-offentliga-utredningar/2020/04/sou-202028/>

funktionsnedsättning. I en skrivelse till regeringen²² hänvisar de till vår rapport och rekommendation kring behovet av statistik och indikatorer för uppföljning (se mer artikel 31). När kunskapen ökar kommer fler brister att blottas, men därmed också viktig kunskap om vad som behöver göras för ett inkluderande skolsystem.

Utredningen "En sammanhållen god och nära vård för barn och unga"²³ undersöker förutsättningarna för en sammanhållen och resurseffektiv, god och nära vård för barn och unga och ska föreslå hur en sådan reform ska kunna genomföras. Här omfattas också en bedömning av hur barn och unga med lättare psykisk ohälsa ska kunna erbjudas adekvat stöd i högre utsträckning och förslag om hur en samlad uppföljning av barns och ungas fysiska och psykiska hälsa kan utformas. Utredningen ska redovisas i maj 2021.

Tema tvångsvård, suicid, våld, artiklarna 10 och 14-17

I temat vi kallat tvångsvård ingår även rätten till liv, frihet samt att inte utsättas för förnedrande behandling, våld och övergrepp.

Lagen om psykiatrisk tvångsvård, LPT, har ändrats för att minska våld mot barn. Däremot finns inga åtgärder för att minska tvång som gäller vuxna. Trots lagstiftning, hålls fortfarande utskrivningsklara personer kvar inom den psykiatriska tvångsvården eftersom det saknas samordning och omhändertagandet brister hos kommuner. Det är frågor som måste prioriteras och åtgärdas.

I juli 2020 fick Folkhälsomyndigheten i uppdrag att inrätta en funktion för psykisk hälsa och suicidprevention²⁴ vid myndigheten. Folkhälsomyndigheten och Socialstyrelsen har fått i uppdrag att tillsammans med flera myndigheter inkomma med underlag till en nationell strategi inom området psykisk hälsa och suicidprevention. Vid årsskiftet lades efter starka protester den nationella hjälplinjen, en jourtelefon som erbjöd tillfälligt stöd vid psykisk kris eller svåra livssituationer, ned. I augusti fick Folkhälsomyndigheten i uppdrag att analysera behovet av en nationell stödlinje som riktar sig till

²²<https://www.spsm.se/contentassets/e738ae87431840eb81c6617f8d2b148c/skrivelse---behov-av-statistik-om-funktionsnedsattningar.pdf>

²³ <https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/kommittedirektiv/2019/12/dir.-201993/>

²⁴ <https://www.folkhalsomyndigheten.se/livsvillkor-levnadsvanor/psykisk-halsa-och-suicidprevention/psykisk-halsa/>

personer med psykisk ohälsa och suicidalitet samt anhöriga och närstående.

Vi har inte sett några initiativ som rör våra rekommendationer som rör en nationell utbildningsinsats för att säkerställa ett rättighetsperspektiv inom psykiatrin. Inte heller har något initiativ tagits för att säkerställa skriftligt samtycke vid ECT-behandling.

Åtgärder har vidtagits för att förbättra vården för personer med samsjuklighet. Socialstyrelsen har publicerat rapporten "Kartläggning av samsjuklighet i form av psykisk ohälsa och beroendeproblematik"²⁵, och Anders Printz har fått uppdrag att utreda hur insatser för personer med samsjuklighet med missbruk och beroende och annan psykiatrisk diagnos kan ske mer samordnat.

Ingen åtgärd har skett för att övervaka förekomst av övervåld inom polis- och kriminalvårdsmyndigheterna. Inga budgetmedel har avsatts för ett kompetenslyft för domstolsväsende och socialtjänst när det gäller mänskliga rättigheter och olika funktionsnedsättningar. Detta för att minska frihetsberövande och säkerställa en rättssäker och trygg process för personer med funktionsnedsättning.

Uppföljningsbar statistik som möjliggör en intersektionell analys över risken att utsättas för våld och övergrepp insamlas inte löpande. Inte heller säkerställs det att kommuner erbjuder tillgängliga kvinnojourer trots att personer med funktionsnedsättning är överrepresenterade bland personer som söker skydd mot våld.

Tema hälsa, artiklarna 25, 26 och 30

Den samlade bilden av effekter av Coronapandemin för personer med funktionsnedsättning när det gäller rätten till hälsa, rehabilitering, kultur och fritid saknas ännu. Många förbund har rapporterat om nekad vård för riskgrupper och många har fått erfara indragna behandlingar och vård som inte är direkt relaterat till Corona.

²⁵ <https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/ovrigt/2019-11-6481.pdf>

På vissa områden pågår initiativ, till exempel den pågående utredningen God och nära vård- lättare psykisk ohälsa²⁶ som utreder förutsättningarna för att utveckla en ny form av skyndsamma och ändamålsenliga insatser inom primärvården vid lättare psykisk ohälsa. Regeringen ska också ta fram en nationell strategi inom området psykisk hälsa och suicidprevention. 21 myndigheter, däribland Folkhälsomyndigheten Socialstyrelsen, och MFD, har fått uppdraget att inkomma med underlag inför den kommande nationella strategin. MFD har också ett pågående uppdrag gällande personer med funktionsnedsättning och suicid. Socialstyrelsen och Folkhälsomyndigheten arbetar också mycket med stigmatisering kring psykisk ohälsa.

Men inget sker när det gäller rekommendationer om strukturerat arbete, statistik och handlingsplan för att åtgärda ojämlikhet i hälsa, tillgång till rehabilitering och överlevnad för personer med funktionsnedsättning.

Det saknas representanter från organisationer som representerar personer med funktionsnedsättning och patienter i kompetensråd, där finns heller ingen insikt om rättighetsperspektiv.

En rapport från Vårdanalys om konsumentprodukter som hjälpmedel vid funktionsnedsättning²⁷ har kommit. Men istället för en mer jämlik tillgång till hjälpmedel har det skett försämringar med ökade kostnader för hyra i till exempel Region Stockholm.

Tema arbete och försörjning, artiklarna 27 och 28

Det finns inga tecken på initiativ för att minska klyftor när det gäller arbetslöshet och ökad risk för fattigdom. Viss dialog om brister i socialförsäkringen har skett på initiativ av civilsamhället, men under året har utvecklingen i samband med brister i bland annat hantering av ersättning till riskgrupper och anhöriga lett till ytterligare försämringar istället.

Andra försämringar gäller till exempel att fler personer med funktionsnedsättning hamnar i försörjningsstöd, det fattas fler negativa (och felaktiga) beslut gällande aktivitets/sjukersättning /

²⁶ <https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/kommittedirektiv/2019/08/tillaggsdirektiv-till-utredningen-samordnad-utveckling-for-god-och-nara-var-d-s-201701/>

²⁷ <https://www.vardanalys.se/rapporter/med-varierande-funktion/>

sjukpenning och daglig verksamhet. Personer bedöms ha arbetsförmåga genom att delta i daglig verksamhet och åt andra hållet nekas daglig verksamhet dem som inte har aktivitetsersättning. Det finns också exempel på hur personer blivit av med insatsen daglig verksamhet för att de inte kommit till verksamheten under pandemin. . Det är positivt att en utredning tillsatts som nu ser över sjuk- och aktivitetsersättningen och beslutet om lättnader vid prövningen av rätt till sjukpenning efter 180 dagars sjuktid ett steg i rätt riktning.

Den rekommendation som borde vara närmast att förverkliga är att ersätta begreppet nedsatt arbetsförmåga, vilket FN anmärkte på redan 2014. Trots att Arbetsförmedlingen utrett och lämnat förslag har inga beslut om ändring fattats²⁸.

En tolktjänstutredning har tillsatts²⁹, men parallellt har Sverige fällts i ett individuellt klagomål till FN:s övervakningskommitté i ett fall som rörde diskriminering och rätten till arbete, och just teckenspråkstolkning. FN uppmanar Sverige att bland annat säkerställa bättre dialog om skäliga åtgärder gentemot rättighetsbärare³⁰.

I övrigt saknar vi initiativ som går i linje med våra rekommendationer och vi ser stora utmaningar i processen kring stöd och reformering av Arbetsförmedlingen.

Tema demokrati, medborgarskap och yttrandefrihet, artiklarna 18, 21 och 29

Rätten till yttrandefrihet, politisk delaktighet, fri rörlighet och medborgarskap är grundläggande i en demokrati. Inget eller mycket lite har hänt under året som gått.

Civilsamhället har agerat för att uppmärksamma beslutsfattare på att personer med funktionsnedsättning saknar skydd mot hatbrott och förolämpningar på motsvarande sätt som finns för andra grupper. Ingen beslutsfattare agerar trots att personer med funktionsnedsättning i olika åldrar utsätts för övergrepp och våld i högre utsträckning än andra.

²⁸ <https://arbetet.se/2020/01/20/krankande-stampel-styr-om-du-far-stod/>

²⁹ <https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2020/07/forstarkt-tolktjanst-for-jamlikhet-och-delaktighet/>

³⁰ <https://www.lag-avtal.se/tidningen/fn-kritiserar-ad-och-do-7004539>

Frågan om inflytande i politiska beslut behöver följas upp bättre för att omfatta personer med funktionsnedsättning. På organisationsnivå ser vi försämringar när det gäller vilka som kommer till tals, och att det verkligen är meningsfullt och effektivt, inte bara en symbolhandling där beslutsfattare väljer vem som får inflytande. En angelägen rekommendation inför valet 2022 är att införa villkor för partistödet – och koppla det till tillgänglighet samt andra förutsättningar för politiskt deltagande för personer med funktionsnedsättning.

Rättighetsperspektivet behöver säkerställas i alla underlag för beslut som rör personer med funktionsnedsättning i asyl- och migrationspolitiken. Det innebär också att den nya gymnasielagen behöver revideras för att inte diskriminera.

Det finns två positiva förslag i betänkandet från utredningen En långsiktigt hållbar migrationspolitik³¹. Det ena handlar om undantag från försörjningskravet för personer med en varaktig funktionsnedsättning. Det andra handlar om undantag från kraven på kunskaper i svenska och samhällskunskap samt försörjningskravet för permanent uppehållstillstånd för personer med varaktig funktionsnedsättning.

Tema medvetandegöra, statistik och intersektionalitet, artiklarna 6, 8, 22, 31 och 32

För att rättighetsperspektivet ska få genomslag och effekt i människor vardag krävs det att fler får kunskap om den människorättsbaserade modellen och angreppsättet. I detta ligger även insikten om att en funktionsnedsättning endast är ett av flera lager av egenskaper och intersektionella perspektiv.

Vi har inte sett några nya initiativ för att öka medvetenheten om konventionen. Det är inget man gör en gång, utan det behöver löpande införas kunskap om rättighetsperspektivet i yrkesutbildning och även genomföras löpande kampanjer. Webbinarieserien³² som genomförts under året om rapporten Respekt för rättigheter? med fördjupningar om tre av FN:s allmänna kommentarer har bidragit till ökad kunskap och dialog, men främst inom civilsamhället.

³¹<https://www.regeringskansliet.se/4a64ee/contentassets/e2daabe77da2466092f6ac6831a5370a/en-langsiktigt-hallbar-migrationspolitik-sou-2020-54.pdf>

³² <https://funktionsratt.se/sidor-utanfor-menyn/webbinarier-om-rapporten-respekt-for-rattigheter/>

Utan data och indikatorer för att följa utvecklingen av rättigheterna så går det inte att avgöra vilka åtgärder som ger effekt i vardagen. Trots uppdrag till SCB³³ så saknas det data på väldigt många områden. Inga förslag finns på att införa indikatorer för uppföljning. Tvärtom har MFD:s uppföljning³⁴ blivit betydligt ytligare och ger sken av en positiv utveckling, vilket står i stark kontrast till den faktiska, negativa utvecklingen av levnadsvillkor.

Sverige redovisar inte uppdelad data för uppföljning av indikatorer i Agenda 2030³⁵ som nämner personer med funktionsnedsättning, men i en särskild rapport från SCB³⁶ lyfts några exempel på att personer med funktionsnedsättning lämnas efter.

I budgetpropositionen citeras MFD:s uppföljning och att 94 procent av kommuner och samtliga regioner anger att de har anlagt ett funktionshindersperspektiv i sina styrdokument³⁷. Likaså anges att en majoritet av statliga myndigheter arbetar systematiskt med att förbättra tillgängligheten, och att den är god. Dessa siffror ger bilden av att det systematiska arbetet fungerar bra, men står i bjärt kontrast till den statistik från levnadsnivåundersökningar och Eurostat³⁸ där risken för fattigdom och andra klyftor däremot inte redovisas.

Regeringen prioriterar jämställdhetsintegrering och budgetering med det får inte genomslag för kvinnor med funktionsnedsättning. En liten ljusning finns genom att funktionsrättsrörelsen har en expert i en utredning om jämställda livsinkomster³⁹.

³³ <https://www.regeringen.se/regeringsuppdrag/2019/05/uppdrag-avseende-statistik-om-levnadsforhallanden-for-personer-med-funktionsnedsattning/>

³⁴ <https://www.mfd.se/vart-uppdrag/publikationer/rapport/uppfoljning-av-funktionshinderspolitiken-2019/>

³⁵ <https://www.scb.se/om-scb/scbs-verksamhet/agenda-2030/statistisk-uppfoljning/>

³⁶ https://www.scb.se/contentassets/992b5ef6a28a451286cfff1672acea73/mi1303_2020a01_br_x41br2002.pdf och en rapport med svar som vi inte hunnit analysera https://www.scb.se/contentassets/502da44214f140e6bda5fb06ed7bc5c9/le0101_2018a01_br_lebr2002.pdf

³⁷ <https://www.regeringen.se/4a68c4/contentassets/bc0f4b1a4ce844f2aa59949d09c93f29/utgiftsomrade-9-halsovard-sjukvard-och-social-omsorg.pdf>

³⁸ https://mcusercontent.com/865a5bbea1086c57a41cc876d/files/ad60807b-a923-4a7e-ac84-559c4a5212a8/EDF_HR_Report_final_tagged_interactive_v2_accessible.pdf

³⁹ <http://www.sou.gov.se/a-202001-kommission-for-jamstallda-livsinkomster-2/>

Nästa steg inför dialog med övervakningskommittén

I dagsläget finns ingen information om när Sverige ska träffa FN:s övervakningskommitté i Genève för nästa dialog som kommer att resultera i nya rekommendationer. Sveriges regering skickade in sin andra och tredje rapport till FN i slutet av oktober 2019.

Kommittén har en lång kölista på länder de ska träffa.

Coronapandemin har gjort att inga dialoger har genomförts under 2020. Det finns dessutom bara finansiering för två sessioner per år, medan de flesta andra övervakningskommittéer har tre sessioner.

När ett datum har fastställts för dialogen i FN i Genève kommer Funktionsrätt Sverige att samordna arbetet med att prioritera ett antal förslag till rekommendationer och områden. Detta blir en alternativrapport som är begränsad i omfattning och som översätts till engelska och skickas till FN inför dialogen med Sverige.

Fram till mötet med FN uppmanar vi alla att agera och uttrycka sitt stöd för Respekt för rättigheter. Det finns tid för beslutsfattare att ta våra förslag på allvar och genomföra åtgärder i rätt riktning för att konkretisera civilsamhällets rekommendationer. Vi kommer att fortsätta agera för att sprida kunskap om civilsamhällets erfarenheter och förslag genom kampanjen www.respektförrättigheter.se

Planeringen för ett samhälle efter pandemin ger oss en möjlighet att göra om och göra rätt. Det är viktigare än någonsin att ta vara på erfarenheterna, kunskapen och förslagen från oss i civilsamhället så att vi kan följa FN:s råd om att inkludera funktionsrätt i strategierna för att hantera Covid-19⁴⁰. Vi avslutar med att citera FN:s generalsekreterare António Guterres:

”När vi säkerställer rättigheter för personer med funktionsnedsättning, investerar vi i vår gemensamma framtid.”

⁴⁰ <https://www.un.org/en/coronavirus/disability-inclusion>

Bilaga 1 Våra rekommendationer i kortversion

Artikel 1 – 4 Syfte, Definitioner, Allmänna principer, Allmänna åtaganden

Säkerställ att ett rättighetsperspektiv genomsyrar regelverk och politik för personer med funktionsnedsättning.

Säkerställ att definitioner i lagar, regelverk och statistik svarar mot konventionens icke-uttömmande bestämning av vem som ska få tillgång till rättigheterna.

Genomför en gapanalys av svensk rätt så att åtgärder kan vidtas för att införliva rättigheterna enligt konventionen i svensk lag med effektiv tillgång till rättsmedel för att utkräva rättigheterna.

Ändra kommittéförordningen och inför konsekvensanalyser i direktiv inför ny lagstiftning och politik utifrån konventionen.

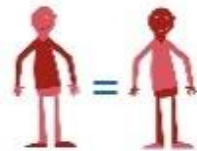
Utred och säkerställ skydd i lagstiftning mot hatbrott och förolämpning som har samband med funktionsnedsättning.

Utveckla och anta en nationell handlingsplan för att genomföra konventionen och systematiskt åtgärda kommitténs rekommendationer. Planen ska säkerställa tydligt ansvarstagande på alla nivåer, systematisk uppföljning för att åstadkomma likhet över landet.

Utveckla och anta inkluderande budgetprocesser nationellt, regionalt och lokalt som utgår ifrån att minska ojämlikhet för hela befolkningen. Dessa ska inbegripa redovisning av hur åtaganden och progressivt genomförande av rättigheter i konventionen har beaktats.

Säkerställ aktiv involvering i beslut i enlighet med allmän kommentar 7, samt individers rätt till stödjande beslutsfattande i relation till myndigheter, genom att tillsätta en maktutredning och besluta om författningsändringar.

Utveckla obligatoriska indikatorer för att följa upp konventionen och agenda 2030 i linje med FN:s arbete för att undanröja olikheter i genomförande över landet.

Artikel 5 Diskriminering

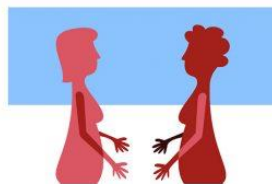

Utred och besluta om tillräckliga

och överkomliga rättshjälpssystem och rättsmedel, inklusive skadestånd, för personer som hävdar överträdelser av deras mänskliga rättigheter

Säkerställ och följ upp att grund- och fortsättningsutbildningar som rör funktioner inom rättsväsendet innehåller kvalitetssäkrade kurser med utgångspunkt i konventionen.

Avsätt budgetmedel för löpande kompetensutveckling inom rättsväsendet för att öka kunskap om ett rättighetsperspektiv och rättssäkerheten för personer med funktionsnedsättning.

Artikel 6 Kvinnor

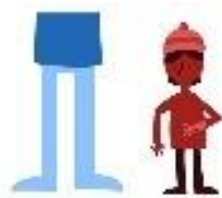

Vidta åtgärder för att genom könsuppdelad statistik belysa utvecklingen av ekonomiska förhållanden för kvinnor med funktionsnedsättning och särskilt belysa jämställdhetsperspektivet i arbetsmarknadspolitiken utifrån funktionshinderperspektiv.

Ge uppdrag till myndigheter och lokala och regionala organ, att arbeta intersektionellt, bland annat för att motverka våld och övergrepp mot flickor och kvinnor med funktionsnedsättning, i enlighet med allmän kommentar 3.

Komplettera insatser i den nationella strategin mot mäns våld mot kvinnor med konkreta åtgärder kring kvinnor med funktionsnedsättning.

Initiera ett arbete hos berörda myndigheter för att säkerställa att utvecklingen av våld och övergrepp mot flickor och kvinnor med funktionsnedsättning kan följas genom statistik och indikatorer.

Artikel 7 Barn

Utveckla skyndsamt en samlad strategi för att driva på och skapa förutsättningar för relevant forskning om psykisk ohälsa bland barn och unga med funktionsnedsättning och om våld mot barn med funktionsnedsättning, för att kunna säkerställa effektiva åtgärder.

Utveckla fullständigt skydd för barn och unga med funktionsnedsättning från att frihetsberövas på grund av följderna av funktionsnedsättningen.

Utveckla åtgärder och uppföljning för att barn, föräldrar, personal och allmänheten, samt i synnerhet rättsväsendet och beslutsfattare, får likvärdig och adekvat utbildning och information om barn med funktionsnedsättning och funktionsnedsättningarnas konsekvenser.

Utveckla strategier för att alla barn med funktionsnedsättning systematiskt ges möjlighet att komma till tals i frågor som rör dem och har tillgång till adekvat stöd utifrån behov i förhållande till funktionsnedsättning, mognad och ålder.

Ge Barnombudsmannen ett utökat och tydligare uppdrag där funktionsrättsperspektivet finns med. Det innebär krav på kompetens om olika funktionsnedsättningar inom myndigheten.

Säkerställ att samhällets aktörer har kunskap om relationen mellan CRPD och Barnrättskonventionen när barnkonventionen blir lag.

Artikel 8 Medvetandegöra

Avsätt tillräckliga resurser för att långsiktigt, och på samhällets olika nivåer, sprida kunskap om rättigheter för personer med funktionsnedsättning och ett rättighetsperspektiv på funktionshinder och personer med funktionsnedsättning, samt utveckla modeller för implementering av synsättet.

Förstärk, i nära dialog med funktionshinderrörelsen, arbetet med konkreta åtgärder med anledning av resultat av FN-granskningar och rekommendationer.

Initiera dialog mellan funktionshindersrörelsen, medieforskning och företrädare för mediebolag för att utveckla riktlinjer, löpande granskning och uppföljning av mediebilderna av personer med funktionsnedsättning.

Artikel 9 Tillgänglighet

Upprätta en tidsatt nationell handlingsplan för systematiskt borttagande av befintliga hinder för tillgänglighet i hela landet som följs upp varje år.

Säkerställ universell utformning av allt nytt som utvecklas, även i digitaliseringspolitiken och inklusive innovationer och forskning som finansieras med offentliga medel i enlighet med artikel 4 och allmän kommentar 2.

Förstärk lagar, regelverk och standarder för alla former av tillgänglighet inom byggd miljö, transportområdet och kollektivtrafiken samt för offentlig information och kommunikation om beslut från myndigheter. Säkerställ att myndigheter medverkar i standardisering och att det finns finansiering för funktionshinderorganisationer att delta.

Säkerställ att det finns möjlighet att överklaga brister samt att sanktioner och uppföljning används systematiskt vid underlåtenhet att följa regelverk för tillgänglighet.

Genomför satsningar på kompetensförsörjning i såväl offentlig som privat sektor för utveckling och uppföljning av tillgänglighet, när det gäller byggnader, kollektivtrafik och kommunikation inklusive interna system, webbsändningar och begriplig text. Detta omfattar även sakkunniga inom yrkesprofessioner, som exempelvis byggprojektörer och arkitekter men även för akademien, politiker och tjänstemän.

Utveckla kompetens, stöd och uppföljning av bindande krav på tillgänglighet i offentlig upphandling så att tillgänglighet inkluderas systematiskt i alla upphandlingsavtal och underleverantörskedjor.

Artikel 10 Rätten till liv

Identifiera samtliga riskgrupper för suicid, undersök möjliga orsaker och genomför förebyggande insatser.

Säkerställ att det finns tillräckliga resurser och stöd för personer med funktionsnedsättning, inklusive nödvändig tillsyn och assistans, för att förhindra dödsfallsolyckor och självmord

Vidta åtgärder för att ta bort diskriminerande strukturer som påverkar skillnader i överlevnad i den somatiska vården.

Instifta en tillsynsmyndighet för polis och kriminalvård för att bland annat övervaka förekomst av övervåld. Säkerställ adekvat kunskap inom poliskåren för att undvika övervåld mot personer med funktionsnedsättning.

Artikel 11 Risksituationer och humanitära nödlägen

Säkerställ rutiner för tillgänglig information och kommunikation, tillgänglig beredskap, tillgängligt larmnummer utan krav på förhandsavisering, tillgängliga insatser och handlingsplaner för information och kommunikation samt insatser och beredskap för att ge personer med funktionsnedsättning det stöd som behövs i händelse av kris och katastrof och i humanitära nödlägen. Involvera organisationer som företräder personer med funktionsnedsättning i arbetet.

Artikel 12 Likhet inför lagen

Vidta omedelbara åtgärder för att ersätta ställföreträdande beslutsfattande

med stödjande beslutsfattande som till fullo överensstämmer med konventionen och allmän kommentar 1, inklusive beaktande av den enskildes rätt att efter egen förmåga själv kunna ge och ta tillbaka sitt samtycke till medicinsk behandling, få tillgång till rättssystemet, rösta, gifta sig och arbeta.

Inför kostnadsfri rättshjälp i förvaltningsrättsliga tvister för personer med funktionsnedsättning.

Artikel 13 Rätt till rättssystemet

Utred och besluta om tillräckliga

och överkomliga rättshjälpssystem och rättsmedel, inklusive skadestånd, för personer som hävdar överträdelser av deras mänskliga rättigheter.

Säkerställ och följ upp att grund- och fortsättningsutbildningar som rör funktioner inom rättsväsendet innehåller kvalitetssäkrade kurser med utgångspunkt i konventionen.

Avsätt budgetmedel för löpande kompetensutveckling inom rättsväsendet för att öka kunskap om ett rättighetsperspektiv och rättssäkerheten för personer med funktionsnedsättning.

Finansiera forskning om tillgång till rättsväsendet för att identifiera och åtgärda luckor i rättighetsskyddet i lag och i praktiken.

Ge uppdrag till Domstolsverket att systematiskt åtgärda brister i tillgänglighet till lokaler och kommunikation för såväl allmänhet som anställda inom rättsväsendet.

Artikel 14 Frihet och personlig säkerhet

Avsätt budgetmedel för ett kompetenslyft om mänskliga rättigheter och olika funktionsnedsättningar för personal och chefer inom både domstolsväsendet och socialtjänsten, med syfte att minska antalet illegala frihetsberövanden och att säkerställa en rättssäker och trygg process för barn, unga och vuxna med funktionsnedsättning.

Följ upp och förtydliga nödvändigt ansvar för adekvat vård för personer med samsjuklighet (som psykisk ohälsa eller annan funktionsnedsättning och missbruksproblematik) med syfte att minska risken för frihetsberövande i framtiden.

Vidta skyndsamt åtgärder så att utskrivningsklara personer inte hålls kvar i tvångsvård.

Säkerställ genom mål och uppföljning att de som behöver vård inom den öppna psykiatrin får det i tid, för att förebygga risken för tvångsvård.

Avveckla vårdformen Öppen psykiatrisk tvångsvård (ÖPT) vid allmänpsykiatrisk vård.

Artikel 15 Rätt att inte utsättas för tortyr

Åtgärda bristerna i regelverk och praktik som rör samtycke vid ECT-behandling vilket togs upp i rekommendationen 2014.

Säkerställ att användningen av tvångsåtgärder minskar inom tvångsvården. Genomför en nationell utbildningsinsats som följs upp, så att all personal inom psykiatrin har ett rättighetsperspektiv på personer med funktionsnedsättning.

Inför omvänd bevisbörda när tvång och restriktioner anmäls eller överklagas.

Artikel 16 Rätt att inte utsättas för utnyttjande, våld eller övergrepp

Säkerställ att uppföljningsbar statistik, som möjliggör en intersektionell analys över risken att utsättas för våld och övergrepp, insamlas löpande.

Säkerställ att personer som arbetar inom hälso- och sjukvård, skola, polis och rättsväsende har tillräcklig kunskap om orsaker bakom den högre risken att utsättas för våld och övergrepp för personer med funktionsnedsättning. Säkerställ att de även har kunskap om de rättigheter till särskilt stöd som personer med funktionsnedsättning har, till exempel tolk och andra anpassningar.

Säkerställ och följ upp att kommuner erbjuder tillgängliga kvinnojourer och tillgänglig information till de som utsätts för våld och övergrepp.

Säkerställ att avtal om upphandlad färdtjänst ska innehålla en klausul om att en tjänstförare som till exempel polisanmäls för övergrepp ska tas ur tjänst under utredningstiden.

Artikel 17 Skydd för personlig integritet

Staten ska i samverkan med funktionshinder- och användarorganisationer ta fram riktlinjer för behovsbedömningar av service, inklusive personlig assistans, så att de inte genomförs på ett integritetskränkande sätt utan proportionalitet.

Artikel 18 Rätt till fri rörlighet och medborgarskap

Revidera och följ upp den nya migrationslagstiftningens konsekvenser för asylsökande och migranter med funktionsnedsättning.

Tydliggör ansvaret i offentlig sektor för mottagande av asylsökande och migranter med funktionsnedsättning, särskilt för att säkerställa rättigheterna enligt artikel 19.

Säkerställ att ett rättighetsperspektiv genomsyrar alla underlag för beslut som rör personer med funktionsnedsättning i asyl- och migrationspolitiken

Revidera den nya gymnasielagen så att den inte diskriminerar personer med funktionsnedsättning.

Artikel 19 Rätt att leva självständigt och delta i samhället

Förtydliga i all lagstiftning som rör stödinsatser och serviceformer till personer med funktionsnedsättning, däribland LSS, hur utformningen och omfattningen av insatserna och servicen bidrar till att uppfylla artikel 19, samt att artikeln ska uttolkas enligt den allmänna kommentaren nr 5 i syfte att garantera ett självbestämt liv i samhällsgemenskapen för personer med funktionsnedsättning.

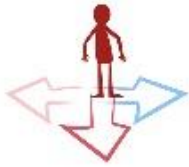
Säkerställ rätten till personlig assistans i lagstiftning och att dess utformning, omfattning och nivå på kontantstödet följer den allmänna kommentaren nr 5, i syfte att garantera ett självbestämt liv i samhällsgemenskapen för personer med funktionsnedsättning.

Genomför återkommande nationella uppföljningar av stöden till personer med funktionsnedsättning, för att säkerställa att kvaliteten i insatserna i hela landet uppfyller artikel 19 enligt den allmänna kommentaren 5.

Vidta åtgärder för att hindra tidsbegränsade beslut i stöd- och serviceinsatser som ska vara varaktiga, för att säkra stabilitet och bättre levnadsvillkor för personer med funktionsnedsättning.

Säkerställ att boende i bostad med särskild service ges möjlighet till självbestämmande, att kunna leva självständigt, att kunna göra sina egna livsval och att styra över sitt eget liv i och utanför hemmet. Säkerställ att ingen är hänvisad till boendeformen enbart på grund av avsaknad av andra stödformer.

Säkerställ i lagstiftning rätten till personligt ombud för personer med psykisk funktionsnedsättning.

Artikel 20 Personlig rörlighet

Utveckla åtgärder och uppföljning av likvärdighet i regelverk och tillämpning i kommuner och regioner för att säkerställa individens rätt till personlig rörlighet. Det omfattar bland annat ledsagning, hjälpmedel, tillgång till anpassade bilar, upphandling av färdtjänst och persontransporter till en överkomlig kostnad.

Säkerställ att platser i kollektivtrafiken som är avsedda för personer med funktionsnedsättning inte används av personer utan behov av dem.

Artikel 21 Yttrandefrihet, åsiktsfrihet och tillgång till information

Undanröj alla hinder i all lagstiftning, inklusive grundlag, för att möjliggöra krav på digital tillgänglighet, alternativ och förstärkt kommunikation och universell utformning med syfte att säkerställa tillgång till information.

Förstärk lagstiftningen så att den ger rätt till alternativ och förstärkt kommunikation.

Ge uppdrag om undersökning av förekomst av näthat och nedsättande yttringar i medier som rör personer med funktionsnedsättning. Säkerställ i lagstiftning straffrättsligt skydd för personer med funktionsnedsättning mot förolämpningar och hatbrott på samma sätt som för andra skyddade grupper.

Artikel 22 Respekt för privatlivet

Utveckla underlag för beslut och uppföljning, för att säkerställa att individer med funktionsnedsättning kan påverka vilka som ska ha tillgång till data som kan utgöra en risk för kränkning av privatlivet.

Artikel 23 Respekt för hem och familj

Utveckla och följ upp ett förstärkt och likvärdigt stöd över hela landet till familjer med barn med funktionsnedsättning. Stödet ska även omfatta stöd i hemmet för barn och föräldrar som behöver det. Stödet ska ta sin utgångspunkt i familjens samlade behov, även i de fall där föräldrar har en funktionsnedsättning.

Utveckla åtgärder som följs upp för tryggad försörjning för familjer där barn och/eller vuxna har funktionsnedsättning.

Utveckla och följ upp effekter av åtgärder, för att kvinnor och mammor till barn med funktionsnedsättning ska få en likvärdig ekonomi, hälsa och lika livsmöjligheter.

Åtgärda, i samverkan med organisationer som företräder personer med funktionsnedsättning, de brister i samordning och samverkan mellan olika stödinstitutioner som identifierades 2011 i Riksrevisionens rapport.

Artikel 24 Utbildning

Säkerställ att det fria skolvalet omfattar elever med funktionsnedsättning och ändra lagstiftningen så att skolor inte kan neka elever med funktionsnedsättning plats eller begränsa stödet med hänvisning till organisatoriska och ekonomiska svårigheter.

Säkerställ att offentlig resursfördelning till skolor inbegriper elever med funktionsnedsättning.

Rätten till kommunikation, hjälpmedel, anpassningar och särskilt stöd enligt skollagen måste säkerställas i praktiken.

Ta fram en nationell handlingsplan som utgår ifrån universell utformning och inkludering i skolan enligt FN:s allmänna kommentar nr 4.

Säkerställ fungerande nationella program för att få tillbaka elever med så kallad problematisk frånvaro till skolan.

Säkerställ att barn och elever inte drabbas av kränkningar, mobbning och våld på grund av funktionsnedsättning.

Säkerställ att skolpersonal har kompetens om olika funktionsnedsättningar och konsekvenser av dessa i skolmiljön.

Säkerställ likvärdig tillgång till elevhälsa över hela landet, dess främjande uppdrag, utformningen av särskilt stöd och utvecklingen mot universellt utformade skolor.

Utveckla nationella riktlinjer för att säkerställa samverkan mellan skola, elevhälsa och externa resurser som till exempel habilitering, Barn- och Ungdomspsykiatri (BUP) och Socialtjänsten.

Säkerställ att barn i förskolan får lagstadgad rätt till elevhälsan.

Artikel 25 Hälsa

Ta fram en nationell handlingsplan för att fortlöpande identifiera och åtgärda ojämlikheter i hälsa och vård (inklusive tandvård) samt i överlevnad kopplat till funktionsnedsättning.

Säkerställ att personer med psykisk ohälsa erbjuds den vård de behöver i rimlig tid, såväl inom primärvården som inom den specialiserade vården, i enlighet med lagstiftningen.

Säkerställ att årliga hälsoundersökningar, inklusive tandvårdstatus, erbjuds personer med funktionsnedsättning. Exempelvis personer med intellektuell funktionsnedsättning eller psykisk ohälsa löper annars risk att underdiagnosticeras.

Ge Folkhälsomyndigheten i uppdrag att även omfatta personer med funktionsnedsättning i sina undersökningar om folkhälsa.

Säkerställ att enkäter är tillgängliga, även för personer med kognitiv funktionsnedsättning. Åtgärda skillnader i hälsa för personer med funktionsnedsättning i samråd med målgruppen, genom de organisationer som företräder dem.

Säkerställ kompetens om mänskliga rättigheter, olika funktionsnedsättningar och individuellt anpassat bemötande i relevanta yrkesgrupper inom vård och omsorg, för att stärka delaktighet i beslut som rör den egna hälsan.

Förbjud diskriminering av personer med funktionsnedsättning i fråga om sjukförsäkringar och livförsäkringar. Genomför en uppföljning av hur kontraheringsplikten, det vill säga förbudet att neka någon att teckna avtal, tillämpas av försäkringsbolagen.

Artikel 26 Habilitering och rehabilitering

Gör en översyn av lagstiftningen kring rehabilitering och habilitering i syfte att säkerställa likvärdig tillgång, samla ansvaret och stärka individens rätt. Denna översyn ska även omfatta asylsökande och nyanlända över hela landet.

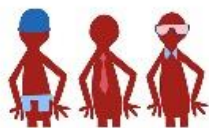
Förstärk den koordinerade rehabiliteringen som sker inom samordningsförbunden för att möjliggöra tillgång till insatser för fler personer i behov.

Ta fram nationella riktlinjer för att säkerställa att den enskilde kan påverka sina rehabiliterings- eller habiliteringsinsatser och sina val av hjälpmedel. Särskilt fokus behöver finnas på barns delaktighet. Följ upp dessa riktlinjer, fördelat på olika diagnosgrupper, ålder och kön, för att säkerställa likvärdig kvalitet och tillgång i hela landet.

Genomför en återkommande nationell kartläggning av kompetensförsörjningen i regionerna samt en utvärdering av om de nuvarande utbildningarna lever upp till de kunskapsbehov som finns.

Ta fram nationella riktlinjer för hjälpmedel, bland annat rörande samhällsekonomisk nytta av hjälpmedlet, lämplig gränsdragning mellan konsumentprodukter och hjälpmedel samt användarnas kostnader för hjälpmedel, i syfte att minska regionala skillnader i förskrivning och användande av hjälpmedel.

Säkerställ att Sverige lever upp till åtagandet att rehabiliteringen ska öka möjligheterna för personer med funktionsnedsättning att få arbete på den reguljära arbetsmarknaden.

Artikel 27 Arbete och sysselsättning

Fastställ mål och en nationell

handlingsplan som inkluderar statliga, offentliga och offentligt finansierade arbetsgivare, för att uppnå en sysselsättningsgrad för personer med funktionsnedsättning som är i nivå med övriga befolkningen.

Reformera de arbetsmarknadspolitiska stöden så att adekvat stöd ges till arbetsgivare och arbetstagare, inkluderat de som förvärvat funktionsnedsättning under anställning, samt egenföretagare med funktionsnedsättning. Säkerställ att arbetsgivare får tillräckligt stöd för att möjliggöra skäliga anpassningar på arbetsplatsen, däribland tillgång till tolktjänst och arbetshjälpmedel.

Säkerställ att skyddet mot diskriminering av personer med funktionsnedsättning i arbetslivet efterlevs, bland annat genom att vidta aktiva åtgärder mot diskriminering enligt diskrimineringslagen och förstärka funktionshinderperspektivet i det systematiska arbetsmiljöarbetet.

Avskaffa begreppet "nedsatt arbetsförmåga" för arbetsmarknadspolitiska insatser till personer med funktionsnedsättning och ersätt det med ett icke-diskriminerande begrepp i enlighet med kommitténs rekommendation.

Säkerställ att personer som deltar i daglig verksamhet och andra sysselsättningsåtgärder omfattas av arbetsmiljölagstiftning och möjlighet att ansluta sig fackligt.

Säkerställ att elever med funktionsnedsättning får ta del av anpassad yrkesvägledning och praktik. Inför en nationell etableringssamordnare för unga som varken arbetar eller studerar.

Artikel 28 Tillfredsställande levnadsstandard och social trygghet

Höj garantinivån i socialförsäkringen till 80 % av de lägsta avtalade lönerna och indexera garantinivån mot löneutvecklingen.

Säkerställ att kommunalt försörjningsstöd inte blir en permanent försörjningsgrund för personer med funktionsnedsättning. Människor som inte har arbete på grund av funktionsnedsättning eller ohälsa måste få sin huvudsakliga försörjning via socialförsäkringen.

Inför ett kostnadstak för de samlade utgifterna en person inom LSS kan ha, liknande förbehållsbeloppet inom Socialtjänstlagen.

Skärp kraven på att information om beslut och ansökningssystem för stödinsatser är tillgängliga för personer med funktionsnedsättning. Samma skyldighet som gäller för hälso- och sjukvården enligt Patientlagen, att säkerställa att mottagaren tagit emot och förstått informationen, bör gälla för Försäkringskassan och kommunernas biståndshandläggning.

Artikel 29 Deltagande i det politiska och offentliga livet

Säkerställ information till väljare med funktionsnedsättning genom att erbjuda valinformation i tillgängliga format, villkora partistödet med tillgänglighetskrav för valkampanjer och information, säkra anpassningar och stöd vid vallokaler samt ställa krav på public service och övriga medier att tillgängliggöra sina kanaler och dess innehåll även för personer med funktionsnedsättningar. Utveckla också de mekanismer som inrättas för att underlätta stödet till väljare i nära samråd med organisationer för personer med funktionsnedsättning, så att behoven blir tillgodosedda.

Utse lämplig myndighet för tillsyn med sanktionsmöjligheter och vite om den kommunala valnämnden inte använder tillgängliga lokaler vid val, inte säkerställer stödet vid vallokaler eller om röstmottagare vid vallokalerna inte är utbildade för att hjälpa väljarna.

Säkerställ tillgängligheten och stödformer, som personliga assistenter och tolkar, för de personer med funktionsnedsättning som vill engagera sig politiskt eller väljs till ett offentligt förtroendeuppdrag.

Förverkliga förslaget från 2014 års Demokratiutredning om att genomföra en maktutredning med särskilt uppdrag att belysa och lägga förslag, med fokus på delaktigheten för personer med funktionsnedsättning.

Formulera nationellt mål för demokratisk delaktighet och inflytande för personer med funktionsnedsättning.

Arbeta i aktiv dialog med funktionshinderrörelsen och utveckla modeller för att angripa negativa effekter, diskriminering och utestängning som orsakas av maktordningar, bland annat utifrån funktionsnedsättning.

Artikel 30 Deltagande i kultur, rekreation, fritids-verksamhet och idrott

Säkerställ att det ställs krav på tillgänglighet som omfattar alla funktionsnedsättningar för all offentligt finansierad kultur och idrott, på statlig, regional och kommunal nivå. Säkerställ även att det finns riktlinjer för tillgänglighet och att krav följs upp.

Gör en kartläggning av likvärdig tillgång till att delta i lek, fritidsverksamhet, idrott och kultur för barn och unga. Ta fram en åtgärdsplan för att utjämna regionala skillnader och skillnader mellan pojkar och flickor, så att alla barns fysiska hälsa och sociala delaktighet garanteras.

Säkerställ ökad tillgång till medier utan extra kostnad oavsett plattform när det gäller press, radio och tv.

Gör kontinuerliga kartläggningar av hur tillgången till fritidshjälpmedel, färdtjänst, kontaktpersoner, ledsagare och personlig assistans påverkar människors möjlighet att delta i kulturliv och i fysiska aktiviteter på lika villkor runt om i landet. Om brister identifieras ska en handlingsplan tas fram för att åtgärda dem.

Ge skolinspektionen i uppdrag att göra en kartläggning över alla pojkars och flickors möjlighet att delta i skolans idrottslektioner. Om

det finns brister ska åtgärder vidtas, till exempel i form av riktlinjer och handledning för lärare och rektorer.

Artikel 31 Statistik

Utveckla skyndsamt rutiner för och inhämtning av uppdelad statistik och indikatorer på området mänskliga rättigheter för personer med funktionsnedsättning som utgår från såväl FN-konventionen som Agenda 2030.

Involvera funktionshinderrörelsen i framtagande av indikatorer och insamling av data.

Säkerställ att heltäckande insamling av data och statistik sker systematiskt, samordnat och likvärdigt för barn med funktionsnedsättning.

Fördjupa uppföljning av indikatorer som visar på effekter av åtgärder över hela landet för en likvärdig jämförelse.

Artikel 32 Internationellt samarbete

Säkerställ att såväl det nationella som det internationella arbetet med Agenda 2030 prioriterar ett tydligt funktionshinder- och rättighetsperspektiv som bygger på mål och delmål som FN har beslutat om.

Utveckla och sprid universell utformning som process som genomströmmar det internationella samarbetet för att genomföra Agenda 2030 och konventionen.

Artikel 33 Nationellt genomförande

Förstärk effektiv styrning och samordning i regering och riksdag med utgångspunkt i artikel 33.1. Skapa resurser och politisk förankring i hela landet genom samordning av Länsstyrelsens uppdrag.

Skapa en struktur för att övervaka konventionen som utgår från framsteg som rör jämställdhetsintegrering och barnrätt

Utveckla och besluta om åtgärder för att förstärka kunskap och ansvarstagande i hela regeringskansliet och i andra beslutsfattande organ, för att genomföra konventionen.

Se över behovet av fler kontaktpunkter i regeringen och samordnande kontakt på Länsstyrelse.

Besluta om att samordningsmekanism ska placeras på det departement som ansvarar för andra konventioner om mänskliga rättigheter.

Inrätta en nationell oberoende människorättsinstitution med kompetens i styrelsen på förslag från funktionshinderrörelsen, ett starkt oberoende mandat och tillräckliga resurser för oberoende övervakning av konventionen.

Utveckla, besluta om och sprid ett regelverk i enlighet med allmän kommentar 7 tillsammans med funktionshinderrörelsen, för aktiv involvering i genomförande och övervakning av konventionen.